

HADİS VE ARAPÇA-2

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdu lillâhi Rabb'il âlemin. Ve sallallahu ve selleme ala seyyidina Muhammedin ve ala alihi ve sahbihi ecmain.

Hadis-i şerifle Arapça'nın bağlantısını ele alıyoruz, hadis-i şerif kaynak olarak vahyin karşımızda duran şeklidir. Vahiy de Arapçadır, hadisi şerifler de Arapça'dır. Biz de bundan sonra Arapça'yı dinimizin öğrenilmesinde, yaşanılmasında esas umde olan bir seviyede görürüz, görmemiz gerekir dedik. " Tâcu'l-Aruz " isimli kitabın müellifi olan Zebîdî, eski ulemamızdan, kitabının giriş bölümünde enteresan bir tespit yapmış. Bu tespitten Arapça'ya bakışımıza dair bir perspektif daha kazanmış oluyoruz. Diyor ki: "Arapça'ya nefret, neticede Kur'an'a ve sünnete nefrete dönüşür bu da çok açık bir küfürdür. Böyle bir küfür de cehennemde kalmaktır maazallah" diye tespitte bulunmuş. Bu Zebîdî'nin tespiti yani "Arapça'nın sevilmemesi, Arapça'ya nefret edilmesi neticede Arapça'yı dünya dili haline getiren Kur'an ve sünnete dayanan bir hakaret olacak. Kur'an ve sünnete hakaretinde sonu küfürdür zaten" diye yaptığı tespiti çok ciddi bir şekilde biz bu ülkede gördük. Hilafetin kaldırılmasıyla beraber devreye giren ilk şey Müslümanlar'ın harf devrimi ile karşılaşmaları oldu.

Oğlumu bir el öpmek için Kadir Mısıroğlu'na götürmüştüm. Oda onu selam kelimadan sonra, "ne yapmak istiyorsun sen oğlum?" diye soru sordu, "ben edebiyat okuyacağım" dedi. "Gel bakayım seni bir öpeyim aferin" dedi, kalktı kucakladı, öptü, takdir etti sonra benim tepki göstereceğimi zannederek dedi ki: "Bak Nureddin bana deseler ki 'yarın iki şeyden birini tercih edeceksin, hilafet mi geri gelsin, alfabemiz mi geri gelsin' diye sorsalar alfabeyi tercih ederim. Çünkü dilini anlayan dinini zaten yaşar ama diline vakıf olmayan dinini anlayamıyor." Çok hoşuma gitti bu tespiti, kendisi hilafetle ilgili büyük tespitleri, iddiaları olan bir zat olarak hilafet üzerinden örnek verdi. Buradan nereye götürmek istiyorum cümleyi yani biz bu ülkede bin dokuz yüz yirmili yıllardan itibaren büyük bir dil düşmanlığı yaşadık ve maalesef de onlar açısından başarıya ulaşıldı. Dil sonunda dinden soğukluk getirdi beraberinde. Harf devrimiydi, şu zordu bu kolaydı diyerek büyük bir fitne uyandırdılar. İnsanlar Araplar'ın dili olarak Arapça'yı, Arap harflerini bir kenara attılar. Bizim bugünkü garipliğimiz, Kur'an'ımızı anlamaktaki çektiğimiz zorluk, Müslüman haklar olarak birbirimizle kontak kurmaktaki zorlanışımız çok önemli bir zayıf olarak önümüzde duruyor.

İbni Teymiye'nin bir önceki derste nakil yaptığım İktızâ'us-Sıratı'l-Mustakîm'inden bir kere daha bunu özetleyen bir parola nakletmek istiyorum. Burada diyor ki İbni Teymiye: "Arap dili Arapça yani İslam'ın ve Müslümanların simgesidir. Milletleri de en çok simgeleyen şeylerden biri dilleridir." Filhakîka bugün mesela İngilizce diyoruz İngiliz milletine mal ediyoruz, Almanca diyoruz Alman milletine mal ediyoruz. Diller milletleri simgeliyor, milletler dillerini simgeliyorlar. Bu paralel ilişki yani dil ile millet arasındaki ilişki, kültüre yansıyor, ahlaka yansıyor, günlük muamelelerine yansıyor. Dilin dini etkilememesi, dininde dili etkilememesi çok zor.

Bu bizi Arapça'yı, hadislerin dili olan Kur'anın dili olan Arapçayı sıradan bir Arap dili gibi değil, dinimizin dili olarak görmeye itiyor. Zannediyorum çocuklarımıza, gençlerimize medreselerde emsileden başlama yerine dilin ne olduğunu anlatmaktan başlamak lazım.

Emsileye on gün sonra başlasınlar. Dil, bir insanı nereye götürüyor, nereye götürmelidir, daha önce ashabı kiramın Arapça ile ilişkisini nasıl bir sonuç doğurduğuna dair örnekler zikretmiştik. Bir dil şuuru, Arapça şuuru çok önemli. Mesela biz Arapçayı Arap dili değil de nübüvvet dili desek ne olur? Nübüvvet dili bu, Peygamberlik dili Arapçadır. Eğer Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem Türkçe, Kürtçe, Zazaca, İngilizce, Romaca bir dilce konuşsaydı bizim için aynı mukaddeslik o dile de olacaktı. O dil için bu gerçekleri söyleyecektik. Eğer Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, Arap lehçesiyle konuştu ise, din tebliğ ettiyse o zaman Arapça bizim için nübüvvet dilidir.

İmam Şafi'den bir nakil yapmak istiyorum. İmam Şâfi arkadaşlar, imam bildiğimiz gibi, Ümmeti Muhammed'in ender şahsiyetlerinden. Ama bir özelliği daha var, Usulü Fıkıh ilminde "er-Risale" adlı kitabı ilk kitaptır. Müslüman Ümmeti Muhammed'in ilk kitabı "El Risale" isimli kitaptır. Ondan sonra yazılmış olan binlerce kitap yani usul ve Usulü Fıkıh ekseninde yazılmış olan binlerce kitap El Risale'nin uzantısıdır hep. Allah ona böyle bir şeref nasip etmiş.

'Er-Risale' Usulü Fıkıh kitabı olarak Kur'anı, sünneti, kıyası, icmayı nasıl anlamamız gerektiğini, ayetleri nasıl hüküm kaynağı olarak kullanabileceğimizi gösteren bir ilim kitabıdır. Dolayısıyla Usulü Fıkıhın en temel meseleleri olan kitap, sünnet, icma ve kıyas gibi konularda en esaslı görüşler ya da şöyle diyelim Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem en yakın bilgiler 'Er-Risale'de vardır. Çünkü İmam Şafi'nin vefatı iki yüz beş yılındadır. Bu demektir ki yaklaşık olarak Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'den yüz elli sene sonra filan yazılmış, yüz atmış sene sonra yazılmış bir kitaptır 'Er-Risale'. Bu sebeple çok değerli kitap ismi olarak kütüphanemizin bir numaralı kitaplarından ama öyle bir üç günlük beş günlük ilim düzeyinde ağır kaçabilir 'Er-Risale' adlı kitap. Daha Usulü Fıkıhta ilerledikçe zaten diğer usul kitapları da Risaleyi kaynak olarak gösterirler.

Bu 'Er-Risale'sinde İmam Şâfi, Arapça öğrenmekle ilgili belli bir not düşmüş. Diyor ki: "Her Müslüman'ın Arapça'dan gücü yettiği kadar öğrenmesi gerekir." Gücü yettiği kadar ifadesinin altını çizmemiz gerekiyor yani Arapça'nın tamamını bilmeyi emreden bir tavsiyesi yok, gücü yettiği kadar herkes Arapça öğrenmek zorundadır. Bu güç yetmeye sınır çiziyor; "la ilahe illallah Muhammed Resulullah diyecek kadar olabilir bu, Allah'ın kitabını okuyacak kadar olabilir, farz olan tekbirleri, tespihleri yapacak kadar olabilir" yani "herkesin Arapça öğrenmesi farzdır ama gücü yettiği kadar, bu gücü kelime-i tevhidi Arapça söyleme düzeyinde başla" diyor. "Namazda tespih, tekbirler Arapça olacak düzeyde başla" diyor. "Bundan ileri gittiği zaman, yani Arapçayı biraz daha ilerletmesi Peygamberlik dili olan Arapça öğrenmesi demektir, ne kadar Arapça öğrenirse yani şu asgari düzey dedikten sonra ne kadar Arapça öğrenirse o kadar Kur'an'a, vahye yaklaşmış olacağı için hayrı da artacak demektir. Burada bir Müslüman'ın bu öğrenmesini namaz öğrenmesi gibi kıyaslayabiliriz" diyor. Yani namazı burada ne kastediyor, bir Müslüman farz düzeyde mesela sabah namazının iki rekât olduğunu öğrenmesi farz namazın kıraatini nasıl farzlar yerine gelecek şekilde bilmesini farz bir bilgi olarak görüyoruz, peki namazın derinliklerini, huşusunu, adabını, müstehaplarını öğrenmesi için farz demiyor ama neden? Çünkü onlar ileri seviyede namaz lezzetine sahip olmayı gerektiriyor. İleri seviyede namaz ise işte farzlarında farzı, vacip konularında vacip oluyor, sünnet konularında onu öğrenmek sünnet oluyor. Veyahut da

namazın heyetiyle ilgili konularında adabından oluyor isimlerini kullanmamız önemli değil. Namazın kendisi farzsa farz, namazın içinde bir sünnetse öğrenmesi de bir sünnet dediğimiz gibi, yani namaz üzerinden örnek aldığımız gibi aynı şekilde Arapça'yı da Allah'a iman şartı olan kelime-i tevhid düzeyine "la ilahe illallah Muhammed Resulullah" ı Arapça söyleyecek şekilde Arapça bilmek iman gereği. Allah namazı emretmiş, Fatiha'yı okuyun diyor namazın farzlığı kadar da Fatiha'nın bilinmesi farz, şeriatın incelikleri var, ekonomisinden aile ilişkisine kadar onlarda o Müslüman'ı ne kadar bağlıyorsa ya da o Müslüman onlarla ilgili ne kadar amel yapıyorsa o kadar da Arapça öğrenmesi farzdır diyor 'Er-Risale'de İmam Şafi rahmetullahi aleyh.

Şimdi, Arapça bize hadis ilminde nerelerde lazım oluyor bunu mütalaa edebiliriz. Bir kere hadislerimiz arkadaşlar, yani bizim Riyazu's-Sâlihîn'den okuduk Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem, "eski ümmetlerden biri varmış Cüreyc isimli bir adam namaz kılıyormuş da annesi çağırmış onu", bu hadis ilminin belki de yüz noktasından biridir sadece. Hadis her şeyden önce İslam'ın sisteminde hammadedir. Tıpkı Kur'an'ın İslam'ın hayat olan sistemine ham madde olduğu gibi. Kur'an hammadedir, hadisler hammadedir. Biz İslam'ı bir fıkıh ilmi adı verilen ilim üzerinden yaşıyoruz. Fıkıh ilmini de usulü fıkıh diye bir disiplin bize paketleyip veriyor. Biz bu usulü fıkıh ilminde ve usulü fıkıhtan sonra oluşan fıkıh ilminde hadisi şerifin hammadde olduğunu biliyoruz. Dolayısı ile bu hammadde deyimiyse neyi kastediyorum yani bir âlimin bu helaldir, haramdır derkenki elindeki kaynağı kastediyoruz hammadde olarak toprağı, altın madenini kastetmiyoruz. Bir âlim, hammadde olarak hayat sistemimiz olan İslam'ı, onun günlük şekli olan fıkıhı belirleyen bu sistemini ayetlerle hadislerle belirliyor. Bu da Arapça. Dolayısıyla ayetlerde hadislerde Arapça, dolayısıyla usulü fıkıh sahibi olabilmek için dolayısıyla fıkıh sahibi olabilmek için ve dolayısıyla İslam adına kaynağından konuşan birisi olmak için temel şart Arapça bilmektir o zaman. Neden? Çünkü eğer İslam'ın hayata bakan yönü ayetlerden, hadislerden anlaşılacaksa ki öyle olması lazım ki ortaya İslami, İslam denebilecek bir anlayış çıksın. "Allah dedi, Peygamber dedi" diyebilmek için bir Müslüman'ın Allah'ın dediğini Allah'ın dilinden anlaması lazım, Peygamber'in dediğini Peygamber'in dilinden anlaması lazım. Böyle yapmadıkça da herhangi bir şekilde bir Müslüman "ben Allah'tan anladım, Peygamber'den anladım" diyemez. "Peygamber'den anlayandan anladım" demesi lazım, "Allah'tan anlayandan anladım" demesi lazım o da anlamak değildir. "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki" demek başka şey, "bana tercüme eden filancanın anlattığına göre Peygamber buyurmuş ki" demek lazım.

Burada bir ince ayar üzerinden düşünelim. Ben diyorum ki "bu böyledir", sonra da diyorum ki "anladığıma göre bu böyleymiş." Hangisinde daha bir güç ikna edicilik var? Üstlendiğim söz başka şey, sorumluluğunu başkasına attığım söz başka şeydir. Bir âlimin yani İslam adına hayat sistemi oluşturan ilkeleri belirleyen bir âlimin Allah'tan ve Peygamberinden anlaması başka şeydir, anlattığına inandığı birisinden anlaması başka bir şeydir. Tercüme ederek yani asıl ya da bir önceki derste anlattığımız ileri düzeyde Arapça'yı bilmediği için ayetleri ve hadisi şerifleri tercüme edilmiş ona başkası tarafından aktarılmış şekilde anlatan birisi veya bu anlayışla Allah adına hüküm çıkaran birisi doğruluk oranı düşük bir iş yapmaktadır. Bunun için usulü fıkıh ilminde dolayısıyla fıkıh ilminde yani İslam'ı günlük hayatta din olarak yaşamak için oluşturulacak bir disiplinin içinde Arapça en ciddi

ihtiyaçlardan birisidir. Bir hafızlık ihtiyacı yani Kur'an'ın tamamına, hadisi şeriflerin tamamına ezber olarak sahip olmak ihtiyacı ile Arapça ihtiyacı karşılaştırıldığında hadisi şeriflerin ve Kur'an'ın tamamını bilmek bir ihtiyaç ise Arapça'yı bilmek iki ihtiyaçtır. Çünkü Arapça'yı bilmedikçe hadisi şerifler kavanozun içindeki bal gibidir. Arapça'yı bilmek o kavanozu açıp o baldan yemektir. Bu kadar açık ve seçik bir şekilde hadisi şerifleri ve Arapçayı bir araya getiren mantığımızı ortaya koyabiliriz.

Burada fıkıh kaideleri diye bir branş vardır. “El-Kavaidu'l fıkhiyye” fıkıhı belli kaidelere özetleme, burada mesela bizim Mecelle olarak bildiğimiz külliye aynı zamanda da bir kavaid pozisyonudur, yani fıkıh yüz sayfada özetlenebilecek bir bilgi bir cümlede özetlenmiştir. Buna fıkıh kaidesi, fıkıh maddesi gibi bir isim verilmiştir. Bu da Arapça üzerinden ancak özetlenebilecek bir niteliktedir. Çünkü Arapça'daki anlatım kolaylığı veya Kur'an'ı Kerimle hadisi şeriflerin Arapça'ya getirdiği şekil fıkıhın kaideleştirilmesini kolaylaştırmaktadır.

Burada şöyle bir test yapabilirsiniz. İnşallah ilimde mesafeler kat ettiğinizde Mecelle'yi Türkçeleştirmeye çalışın, karşınızda şu sorun çıkacak, Mecelle dediğiniz yani kaideleri ile üç dört A4 sayfasına sıkıştırılabilecek nitelikte çok küçük hacimli bir şey ama Osmanlı'nın son döneminin bütün yargı kurallarının tamamı gibi uygulanmış, uygulanması için hazırlanmış bir çalışma. Ben deneme yapmak istedim. Hafızlık yaptırdığım talebelere her hafta bir Mecelle kaidesi ezberletiyim dedim ileride lazım olur onlara, ezberlettim kaideleri. Baktım hafızlar Mecellenin bütünü bir haftada ezberlemeye hazırlar zaten çok bir sorun yok. Edemedim tercüme. Bir saat, iki saat konuşuyorum anlatıyorum, ne olduğunu anlıyorlar. Ben de anlatıyorum ama o beş kelimelik bir kaideyi beş kelime Türkçeleştiremiyorsun, İngilizceleştiremiyorsun. Bu Türkçe'nin, İngilizce'nin yetersiz bir dil olmasından kaynaklanmıyor, sorun o değil. Sorun şu; yani Arapça Şeriat'ın diline ruh vermiş bir dil. Şeriat'a kendi şeklini vermiş Arapça ya da şeriat Arapça üzerinden renk almış. Dolayısıyla

“الأُمُورُ مَقْصِدُهَا” diyor. Şimdi bunu “işler maksatlarına göredir.” Maksat zaten Arapça bir kelime Türkçeleştiremiyorsun onu. İşleri türkçeleştiriyorsun maksat kalıyor, maksadı türkçeleştiriyorsun işler oturmuyor fakat Arapça üzerinden kavaid oturuyor yerini buluyor. Kaideleştirilmiş yani sistemleştirilmiş bir fıkıh ilmi usulü fıkıh ilmi içinde özellikle Arapça şart. Yani yeniden bir fıkıh ilmi ihtas edilecek olsa belki Arapça'ya bu kadar ihtiyaç olmaz ama bin dört yüz senelik fıkıh birikimini nereye koyacaksın? Yani bin dört yüz senelik fıkıhın birikimine bir mezar bulmaktansa Arapça ile uğraşmak daha kolay. O kadar büyük bir mezarlık kazmak mümkün değil.

Bu sebeple Arapça üzerinden yürütüldüğünde İslam Şeriatı ve onun ilimlerini elde etmek karşımıza çok daha rahat bir anlama Allah'ın Şeriatı'nı daha çabuk kavrama gibi bir sonuç çıkıyor. Aksi takdirde mesela böyle bir iki kelimeyi not alayım dedim, “has, âm, müşterek, hakikat, mecaz, sarih, kinaye” bunlar Arapçaya mahsus ifadeler. Bu ifadelerin yani kinayenin mesela karşılığı Türkçe'de Arapça'daki karşılığı değil. Mecaz mesela Türkçe'de de kullanılan Türk edebiyatında da Arapça'dan alınmış haliyle kullanılan bir kavramdır ama usulü fıkhıta fıkıh ilminde mecazın yeri başkadır. Yani “hâs” deyimi, “âm” deyimi Kur'an'ı Kerim'e ait, istilahlarla ilgilidir. Kur'an'ın on ayetinden biriyle belki ilgili kavramlar bunlar

ama her halükarda Arapça ile beraber bunları anlamak dolayısıyla Kur'an'ı Kerim'in, hadis-i şeriflerin derinliğine nüfuz etmek daha kolay olmaktadır.

Biz bir hakikati daha dillendirmek istiyoruz, o da şudur; Arapça bizim cihat dilimizdir. Bu cihat dilimiz, yani "Arapça uğruna cihat ederiz" anlamına da geliyor, "cihadını yaptığımız şey Arapça'dır" anlamına da geliyor. Fakat bu hakikat şöyle bir tartışmayı getirirse yanlış. Arapça ırkçısı da değiliz, olamayız da. Yani bu Müslümanlığın, Şeriat'ının dili Arapça'dır, Arapça üzerinden ilim yapılmaktadır, Kur'an'a derin nüfuzlar talep edilmektedir. Fakat bu bizi "eğer Arapça bilmiyorsan senin bu Müslümanlık da yerin yok" gibi safsataya götürmüyor.

Peki, bu ayrımı nasıl yapacağız? Şu şekilde yapacağız; bizim bir Müslümanlığımız var, elhamdulillah Müslüman'ız. Rabb'imize iman ettik, cennete cehenneme iman ettik, namaz kılıyoruz, cihat ediyoruz, şehit olmak istiyoruz bunun dille alakası yok. Dilsiz de dilli de, sağır da, kör de, Arap da, Türk de, İngiliz de bunda eşittir. Namazın dili yok, namazın Fatiha Suresi var. Fakat din üzerinden ilim ve kültür Arapça'dır. Bu noktayı ayırt etmenizi rica ediyorum arkadaşlar. Zira bir yanlış anlamayla Arapça ırkçılığı gibi yanlış bir uygulama vebale götürür. Yani mesela namazda Türkçe Fatiha okunsa, İngilizce Fatiha okunsa o namaz olmaz. Böyle bir sorun yok ama bir Müslüman namazın fikhini Arapça öğrenmek zorunda değildir. Düzgün namaz kılın bunu Tanzanyaca öğrensin hiç önemli değil. Fakat Kur'an'ın ne dediğini, hadisi şeriflerin ne dediğini anlamak fikhî kaideleştirmek, fıkhıta derinleşmek Arapça ile mümkündür. Deyim yerindeyse sıradan bir Müslümanlık yaşamak dile muhtaç değildir, her dille Müslümanlık olur. Allah bütün dilleri duyuyor zaten. Yani "Uruguay dilinden misin sen, Senegal dilinden misin" meleklerin böyle bir derdi yoktur. Fakat dinimizin adına konuşacak, nesillere din aktaracak "Allah bunu şunun için dedi, şunun için demedi" diye dinimizi bize geniş bir alanda öğretecek çalışma için Arapça şarttır. İnşallah bu çizginin sağı ve solu iyi anlaşılmalıdır. Kuru bir Arapça milliyetçiliği de batıldır. Çünkü Kur'an'ın emri gayet açıktır. Allah katında takvadır mi'yar olan. Kim ne kadar kulluk yaptıysa kazanacak olan odur. Fakat Kur'an bir branştır. Hadis-i şerifler bir branştır ilim olduğunda, kültür olduğunda bu Arapça'dan başka bir dille net bir şekilde anlaşılabilir.

Burada bir dipnot olarak ilave etmek istiyorum buna özellikle dipnot diyorum konumuzla bir ilgisi yok. Arapçanın bu kadar üzerine düşüyoruz, "hadisin resmi dilidir" diyoruz fakat arkadaşlar, Türkiye'de yaşayan Müslümanlar eğer din hizmeti yapacaklarsa Arapça'dan önce Türkçe'yi çok iyi bilmelidirler. Moğolistan'da hoca olacak, orada Allah'a davet edeceklerse Moğolca'yı Moğollar'dan da iyi bilecekler. Çünkü insanlar anladıkları şeye inanıyorlar. İyi konuşan, iyi anlatan öne geçiyor. Senin çok iyi Arapça bilmen çok iyi Kur'an ve hadis anlamana yardım edebilir, eder de nitekim ama sen çok iyi anladın çok iyi anlatamadığın sürece kimseye yararın olmayacak. Çok iyi anlatmak diye bir derdin varsa ki olmalı her Müslüman'ın, Türkçe bilecek, Moğolca bilecek, Tartarca bilecek, Kırım lehçesi bilecek. "Hayır, benim kimseyle bir derdim yok, mü'min ölüp cennete girmek istiyorum ben sıradan bir insan olarak kimseyle bakkala gidince de zaten işaretle de bir ekmek veriyor bana bakkal" onu konuşmuyorum şüphesiz. Dinini dert edinmiş, bir kişiye daha din öğreteyim, bir kişi daha Allah desin bu dünyada diyen muhakkak iyi konuşacak.

Bakın arkadaşlar, beğenip beğenmeme açısından örneklendirmiyorum, sadece örnekliliği hak ettiği için örneklendiriyorum. Yunus Emre'nin zamanından bu zamana binlerce şair gelip geçmiştir bu dünyadan, Müslüman tabi kâfirlerle bir ilgimiz yoktur. Yunus Emre nerede doğdu, kaçta doğdu Adapazarlı mı Bilecikli mi çok da böyle mevzu bir bilgi de yok elimizde ama adamın şiirleri, çocuklar kadınlar her yerde cenazede okunur, düğünlerde okunur, ilahi yapılır marş yapılır “şol cennetin ırmakları der”, bu adam hiç mi dil devrimi geçirmemiş. Ben Yunus Emre'nin Ebu Hanife düzeyinde bir müctehid olmadığını adım gibi biliyorum. Çok böyle derin bir âlim olmadığını da herkes biliyor, resmen halk şairi. İki şey var Yunus Emre'de; biri yaşadığı topluma aristokratik bir dil kullanmamış. İnsanların dilini kullanmış. Ve iyi kullanmış. İki; saf temiz bir Anadolu insanı, Edebiyatçı değil. Halka ne lâzım “şol cennetin ırmakları akar Allah deyu deyu” demiş. Seni bir cennet ırmağının kenarında tasavvura teşvik ediyor. Bu sadelik yüz, iki yüz, üç yüz, dört yüz sene geçiyor aradan ve hayatını bitirmiyor adamın. Yunus Emre'yi sanat kalitesi bakımından yüz-iki yüz defa katlayacak sultan edebiyatı yapmış Fuzûlî de var mesela. ‘Su Kasidesi’ diye kaside yazmış. Okullar da talebelerin baş belası. Kim bilir kaç kişi lanet etmiştir Fuzûlî'ye; bunun yazdın da senin yüzünden sınıfta kaldık diye. Hâlbuki ‘Su Kasidesi’ mesela misal olsun madem şol cennetin ırmakları dedik onu da örnek verelim. ‘Su Kasidesi’ hakikaten yani anladın mı seni su gibi coşturuyor ama anlamak için kardeşim iki üç kere sınıfta kalman gerekiyor. Zamanında da anlaşılmalı bir şiir değil. Zorlamış güzel şey yazayım diye. Ağzına geldiği gibi konuşmamış, tasavvur ettiği gibi konuşmuş. Biri edebiyat kitaplarında öğretmenlerin sınıfta talebeyi bırakmak için kullandığı koz olarak bekliyor, öbürünü de düğünde okursun düğün neşelenir cenazede okursun babama rahmet geldi diye mutlu olursun, canın sıkılır balkonda çay içerken çek bir Yunus Emre şiiri çek bir şunu çay içer gibi okunur, sadelik budur.

Şimdi kardeşler, burada Arapça'nın dinimiz olmasını biz iddia etmiyoruz, iman ederek söylüyoruz ama bu düşüncemiz yaşadığımız ülke neresiyse oranın dilini basit görmeye sevk etmemeli bizi. Mesela Arapça öğrenen talebeler, Arapça kadar Türkçe öğrenmelidirler çünkü hiçbir dil öğretmenden öğrenilmedikçe kaliteli bilinmiyor öyle bir zamanda rastladık. Yunus emre öğretmen gördü mü görmedi mi bilmiyorum ama her halükarda öğretmenlere kaynak oldu onu biliyorum. Yani Yunus Emre'yi öne çıkarmıyorum ben. Sade bir Müslüman o çünkü Allah rahmet eylesin. Şiirleri falan çok hoş, nazik şirin bir Anadolu insanı. Fakat hepimize ibret olmalı bu. Yunus Emre'den daha takva, daha mücahit, daha değerli âlimlerin de şiirleri var. Yani üç beş aşağı ondan daha şöhretli, meselâ Aziz Mahmut Hüdâyi örneğini vereyim, ondan daha şöhretli birisi. Çok yakın asırların adamı değiller ama Aziz Mahmut Hüdâyi'nin menkıbeleri, şahsi varlığı, on Yunus Emre katlayacak güçte. Fakat haydi bir şol cennetin ırmakları okuyamazsın ondan çünkü edebiyatı güçlü, sultanlarla mülaki olmuş bir adam, yani toplumun üstünde konuşmuş. Gereksizdi gerekliydi anlamında asla değil, değerlendirme yapmıyorum onlarda. Ben basit bir piyasa fiyatı araştırması yapıyorum şu anda, kim kaçta mâl olmuş bedeli ne olmuş.

Dert taşıyorsan derdini anlatmak için karşındakinin dilini bileceksin, kendi dilini değil. Dikkat edin doktorlar insan sağlığıyla ilgileniyorlar yani para alıyor almıyor ayrı bir konu, alması lazım elbette. Ama ben bir tercih imkânım olsa doktor bana dese ki “kardeşim sıradan

bir doktor gibi sana reçete yazacağım kırk lira muayenen, senin anlayacağın dilden konuşurum ama yüz lira alırım” dese tercih ederim yüz lirayı. Yeter ki anladığım bir şeyi söylesin. Bir şeyler söylüyor. Bir defa ben zaten inşallah bundan sonra ne zaman doktora gidersem ses kayıt cihazıyla gideceğim. Yazmayı denedim, yazmayı da yetiştiremiyorum o arada, kaçırıyorum. Sanki ben her gün o ilaçtan beş tane satın alıyormuşum bir ilaç ismi söylüyor bana bir daha söyle dedin mi bir daha daha hızlı söylüyor bu sefer. Ama onun haklılık payı var mı var tabi çok hastayla uğraşılıyor, her gün yüz defa o ismi söylediği için ona göre sıradanlaşıyor bu. Ama beni anlaması lazım, ben anlayamıyorum bu ilacı, yazdığını da okuyamıyorum, konuştuğunu da anlayamıyorum ve benim için konuşuyor bu adam.

Bir ülkede insanların gönlüne doktor olacak birisi kesinlikle insanların dilini konuşacak. Allah ömrüne bereket versin siz de biz de sıhhat ve afiyeti için dua edelim Yaşar Kandemir Hocaefendi bu ülkenin çocuklarının dilini konuştuğu için inşallah her doğan nesil ona rahmet okuyacak, öyle bir hayat yaşadı. Ben yıllar-yıllar derken işte otuz beş sene önce, 40 sen önce neredeyse- onun ilk çıktığında Gönül Doktoru isimli romanını okudum hâla hafızamda, sanki birisi on beş yaşında Nureddin Yıldız’ı karşısına almış ona on-on beş tane hadis ezberletmiş gibi. O kitapta okuduğum hadis-i şerifler hala aklımdadır, tercümeleriyle beraber. O hadislerin Allah lütfeder şerhini bile yazacak hale geldim ben şimdi, senetlerini öğrendim, tahririni yapıyorum ama o saf benim dudak zevkime göre ayarlanmış bal şerbetine benzer etki kaybolmadı.

Sizler Hocaefendi olacaksınız, bu Ümmet’in hizmetini yapacaksınız başka şey, din üzerinden kitap yazıp veya konuşma yapıp zengin olacaksınız geçim çoluk çocuğunuzun rızkını temin edecekseniz başka şey. Bu insanların dili Türkçe’dir, senin Arapça sana lazım. Senin edebiyatını anlayamazlar insanlar, anlamak zorunda da değildirler. Yani bir vaaza giderken cemaat yanında sözlük götürmek zorunda değildir kardeşler. “Hocaefendiyi dinlemeye gidiyoruz, lisanu’l-arabî alın, kamus-u Türkî alın hocaefendiye derse gidiyoruz”. Bu üniversiteye giden talebenin veya da edebiyat dersine giden biri “sözlüğün nerede kardeşim nereye gidiyorsun sen ne biçim edebiyat dersi” denilebilir. Ben hadis-i şerif dinleyeceğim, ilmihal dinleyeceğim Ömer Nasuhi Bilmen ile mi uğraşacağım, fıkıhla mı uğraşacağım ben. Ömer Nasuhi Bilmen bin dokuz yüz ellililerin lisanına göre yazmıştır, Allah ona yerler göklerden daha büyük rahmet eylesin. Zor zamanda büyük iş yaptı. O kitap müzeye kalkmalı artık bitti. Ya da ilmihal yazacaklar o kitabı kaynak alıp yazsınlar. Bugün ki nesil, “selamun aleyküm” bile yazmıyor da kısaltılmış olarak “slm” yazmaya başlıyor. Artık her şey deşifre oldu, banka isminden devlet dairelerine adar her şey üç harfle kısaltıldı. ‘avm’ diyor, yani yeni gelse insan bir Türkçe öğrense “ne ya bu sembol her şey şifreleşmiş” bilgisayar şifresi gibi bir karışık dünyaya gelmiş.

Burada arkadaşlar, bu ihtiyacı özellikle bu zarureti neden gündeme getirdim, Arapçayı takdis ettik biz adeta, mukaddes konuma getirdik, kasemen billâh öyle yüzde bir bile gevşetmiyorum bu cümlelerimi, Arapça budur, imanımız budur Filistin’deki mücahitler Arapça ders okuyan okutan mücahidi Allahın izniyle aynı görüyorum eğer niyetler halisse tabi. Çünkü Arapça’sı olan bir din Kudüs’ü istiyor, Kudüs Arapça istiyor, Kur’an Arapça Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem Arapça konuşuyor. Ama bu bizi eğer bu yaşadığımız ülkenin diline karşı soğuk bırakırsa sen o zaman çıkarsın müthiş ayetler hadisler okursun

insanlar Allah razı olsun hocaefendi Allah kabul eylesin tavaf etmiş insan birbirine Allah kabul etsin dediği gibi senin vaazını Allah kabul etsin derler. Çünkü sen hep ayet okudun bir şeyler dedin, ayeti tercüme ederken de bir güzel başka Arapça kelime kullandın. Biraz da Farsça biliyorsan eğer terkihi Farsçalaştırdın tercüme etmiş oldun. Öbür taraftan da bir serseri alimu'l lisan olur serseri, alimul lisandır, Türkçe'yi çok iyi biliyordur. Kalkar elini şakağına koyup “yani bu Kur'an'daki filan ayet var ya” diye bir başlar, sen iki saat konuştun bir şey anlatamadın o iki dakikada zihinleri batırır. Ondan sonra sen senelerce kadınların, erkeklerin, çocukların, yaşlıların akidesini düzeltereğim diye uğraş dur. Çünkü sen kapalı bir kavanozu gösterdin durdun ne kadar değerli, o da bir tabağın içine bir kaşık bal koydu herkese bir parmak yalattı “bu bal ne kadar tatlı” dedirtti. Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem bu dönemdeki tehlikeleri bize gösterirken; “sizin adınıza alimu'l lisan olanlardan korkuyorum” diyor. “Alimu'l lisan” dilinizi anlayan, dilinizi bilen. “âlim” bilen demek, “alimu'l lisan” dilinizi bilenlerin oluşturacağı tehlikeden korkuyorum diyor Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem. Gerçekten ne büyük bir mucize bu.

Bugün dikkat edin arkadaşlar, özellikle dikkatinizi çekiyorum bizim derin hoca efendilerimiz önünde hürmetle eğiliyoruz, onlar da mümkün olduğu kadar bize anlamayacağımız Osmanlı kelimelerle konuşuyorlar “hoca efendi ne derin konuştu Allah razı olsun elhamdülillah feyiz akıyordu” feyiz aktı, ilim akmadı hocaefendiden. Öbür taraftan sabah namazına hayatta bir kere camiye gitmemiş olan, belki de tahareti de olmayan birisi çıkıyor televizyon ekranlarında anlaşılır bir dil kullandığı için zehrini bal diye sunuyor. Bizim âlimlerimiz de ballarından zehir oluşturuyorlar adeta bize. Onun için kürsülere çıkanlar, sözlükle anlaşılacak dil kullandıklarında istiğfar edecekler. “Estağfurullah yanlış iş yaptım” diyecek. Neden? Sen nübüvvetin makamında duruyorsun. Peygamber aleyhisselamın tebliğ makamında bulunuyorsun. Vazifen; tebliğ etmek, “لَتُنَبِّئَنَّ لِلنَّاسِ” “İnsanlara açıklamak” diye bir vazifen var senin, açıklamak. Açıklamak konumunda, kapalılama yapıyorsun sen. Muğlâk hale getiriyorsun Şeriat'ı. Böyle bir tercüme olmaz, böyle bir tebliğ olmaz, hoca Türkçe bilecek. Hocanın konuşmasında kesinlikle yabancı sözcük bulunmayacak. Benim, sizlerde şahitsiniz Hayat Rehberi derslerimizde görevlendirdiğim arkadaşlarım hiç bana sormadan “sözlüğe muhtaç bir kelime kullandın” deyip traşlıyorlar kelimeyi ve internete öyle konuluyor. Hiçbir tanesine itiraz etmedim bugüne kadar, “anlaşılmayan bir kelimeyi silin arkadaşlar” dedim. Cümle bozluyorsa cümleyi tamamen silin. Çünkü biz kıyamet günü “anlattık ya Rabb'i, görevimizi yaptık diyeceğiz”, adamın anlamadığı dilden anlatmadıktan sonra nasıl ben anlattım diyeceğim kıyamet günü. İstiğfar etmemi gerektiren bir hatadır bu. Türkçe'yi takdis etmiyorum. Zarurât-ı hayattan görüyorum. Arapça'yı takdis ediyorum, zarurât-ı diniyyeden görüyorum. Ne bu Türkçe'nin kutsallaştırılmasını nede Arapçanın hafife alınmasını gerektirecek bir durum değildir.

Biz hadis-i şerifleri mesela düşünelim arkadaşlar, hadisi şerifler bizim dinimiz elhamdülillah, imanımız. Bunu insanlara anlatma iddiasındayız. Nasıl anlatıyoruz? Mesela, ne diyor şöyle şöyle tehlikeler olacak, şöyle münafıklar olacak “مَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ” “kim diliyle onlarla mücâhede ederse” “مَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ” hadis “مَنْ جَاهَدَهُمْ بِيَدِهِ وَ مَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ” diyor mesela, şimdi “جَاهِدْ- جَاهِدْ- مُجَاهِدَةً” “kim onlarla diliyle mücâhede ederse” ne demek bu? Bu adam mücâhedeyle anlaşılan lisanı anlıyor lisan Türkçe bir kelime zaten. “مَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ” dili ile

kim onlarla mücâhede ederse. Allah Allah mücâhede ne demek? Mücâhedeyi tercüme etmek zorundasın, bu insana sen bir şey anlatıyorsun “مَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ” “kim diliyle onlara uğraşırsa” demek. Câhede bugünkü gencin anlayacağı dil “uğraşmaktır” uğraşacaksın. Mücâhede kelimesi tasavvufta var bizim Türk edebiyatında var, olabilir bu tasavvuf erbabı olsa bu dersi senden dinlemezdi zaten. Bu dedesinin dilini anlamıyor ki senin Peygamber’inin dilini anlayacak. Dedesiyle de konuşurken zorluk çekiyor zaten, dedesinin mezar taşını okuyamayan bir nesille karşı karşıyasın sen, sen ona Ebu Bekir’in mezar taşına yazılacak bir lisanla vaaz yapamazsın.

Burada arkadaşlar, bu dipnota niye girdim? Türkçe’yi hafif almak bir tür taktik hatasıdır, en iyi ifade bunu kullanabiliyorum. Türkçe ırkçılığını da batıl görürüm. Bu ülkede dine hizmet edecek olanın Türkçe’yi iyi kullanamamasını da batıl görürüm, yanlış bir şey bu. Sen o zaman “rızkımız burada yazılmış bizim, çoluk çocuğumuz Allah’ın izniyle bu işten karnını doyuracak” gibi çok sefih bir bakışla dine hizmete bakıyorsun demektir. İnşallah maksat anlaşılmıştır. Türkçe ve Arapça arasında hâşâ maazallah bir kıyaslama yapmadım. Moğol dilini de ilave ettim, Uruguay da ki bir dili de ilave ediyorum, Kırım lehçesi de, Tatar lehçesi de hepsi için geçerli. Neredesin sen, orada.

Mesela çok basit bir misal vermeliyim. Tebliğ cemaati diye bir cemaat var. Kandehlevî rahmetullahi aleyh kıyamet günü beraber olmak temenni ettiğim bir insandır, cemaatin başı olan Kandehlevî. “Hayatu’s-Sahabe” o zatın temel eseri. Onu da defalarca kullanıyorum kaynak olarak sizde görüyorsunuz, Hayatu’s-Sahabe kitabını da biliyoruz ama tebliğ cemaatinin şöyle bir uygulaması var; üç kişi, beş kişi kalkıyorlar Hindistan’dan Kastamonu’ya gidiyorlar, İslam’ı tebliğe. Hinduca biliyor ve İngilizce biliyor. Kastamonu’da canım kardeşim benim Türkçe de bilmiyor, o yörenin lisanını biliyor. Bakıyor ki Arap gibi uzun etekli değil ama beyaz bir atletleri var hafif esmer, eteğe benzer bir şey giymişler. Selamla başlıyor “a bu bizim dinden selamun aleyküm aynı.” Ondan sonra ona “camiye gelmesi cemaate gelmesini anlatıyor, gel bizimle beraber gez” diyor. O, gel gezi anlıyor, böyle yapınca. Hadi gidelim diyor ben sizi bizim kahveye götüreyim. Yok, kahveye gitmeyi biz camiye gideriz, namazdan işaretten falan anlıyor. Bu Allah için yapıldığında hiçbir sıkıntı yok ama masrafına değip değmediği düşünülmelidir bunun. Öbür taraftan senin kalkıp geldiğin Hindistan’da İslam yüzde onların dini, inekperestlik de yüzde doksanların dini. Orada sen dil biliyorsun, burada dil cahilisin. Burada bana vaaza geliyorsun senin oraya kim vaaza gidecek, ben gideceğim. Ben de orada dil cahiliyim. Kapımın önü kirli senin kapımın önünü süpürüyorum ben. Niyeti tahlil edemem, niyet Allah’a mahsustur. Cemaat tenkidi yapmam çünkü ben otururken onlar geziyorlar benden büyük iş yapıyorlar Allah razı olsun. Ama bu taktiği değerlendiririm buna hakkım var benim. Neden? Deki bana sen git Kastamonu’da beni yönlendir ben gideyim bak Kastamonu’da ben konuşayım ama sen orada niye vakit harcıyorsun? “Ben bundan sevap kazanıyorum” elbette kazanıyorsun ama hem sevap kazanıp hem adam kazanmak varken niye sadece sevap kazanıyorsun? Bu dip taktikleri artık düşünme zamanındayız. Dilin gücünü bilmeyen, din veremez arkadaşlar.

Sen Ömer Nasuhi Bilmen üzerinden, Ahmet Hamdi Akseki üzerinden yedi yaşındaki çocuğa ilmiyal öğretiyorsun. Kâfirden bir yaşında bile olmayan çocuğun anlayacağı çizgi filmle şirkini öğretiyor. Henüz kumanda tuşuna basamayacak çağıdaki bir çocuğun anlayacağı

dili kullanıyor, sen Ömer Nasuhi Bilmen’i kullanıyorsun. Bu zulümdür ya, dine zulümdür bu. Dilin gücünü bilmeyen, din veremez. Yedi yaşındaki çocukla yedi yaşında konuşacaksın. Peygamber aleyhisselamın hadislerine bak, Arapça’da olmayan kelimeler uydurmuş Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem. Çocuk lehçesiyle evirip çevirmiş kelimeleri, çocuğun sesini taklit etmiş. Şairlik ona yakışmadığı, şair olmadığını Kur’an söylediği halde, şiirimsi kafiye kurmuş çocuklara hitap etmek için. Bize aktarılanlarından sadece bunları anlıyoruz. Sevgili hanımına Ayşe sine latifeli isimler uydurmuş. Karşındakiyle uyum sağlaman lazım. Bu içimde bir yaradır, âlimler bildikleri Arapça’yı ilim malzemesi olarak kullanmalı bize din öğretirken bizim seviyemize inmek zorundadırlar. Ben senin seviyene çıkacak olsam zaten seni dinlemezdim ki, kendim Şatibî’den okurdum her şeyi. Bende okurum İmam Şafi’nin Risale’sini o zaman. Ben babamdan gelen Risale’yi zor okuyorum da seni nereden okuyacağım ben Risale’ni. İlimlerini benim seviyeme inerek göstermelidirler. Kendi seviyesini yüksekliğini anlatan kalıp bir tür kibirdir zaten. Eğer bunu kasten yapıyorlarsa o zaman kibir için bunu yapıyorlar demektir ki öyle bir şey yok tabi. Hocaefendiler Türkçe’den uzak kalmanın belli sebepleri de var arkadaşlar benim hurufatımla savaşıldı bu ülkede. “Ben de senin alfabene” diye reddetti elinin tersiyle, onlar sol elleriyle alfabemizi tepince bizim ulemamızda sağ elleriyle tepti. Ortada cahil bir nesil kaldı bu sefer. Anlatmak istediğimiz budur.

Bir gün bir hanımefendi bana “filanca zatın şöyle bağılıyım ben, fakat sizi dinlemeden edemiyorum” dedi, “neden?” dedim. “Sizden ilim, ondan iman alıyorum” dedi o zatı zikrederek. “Bu ne demek oluyor?” dedim. “Valla o zatı çok seviyorum ama bir saat sen konuşuyorsun iki sayfa dolusu not çıkarıyorum, o bir saat konuşuyor sadece ağlıyorum” dedi. “Sen bu sentezi yap devam et dedim nereden ne alıyorsan onu istifade et.” Gönlü o tarafta ama bilgi alamıyor ondan, sadece ağlatıyor onu o, duygusallaştırıyor. Oda iyi bir şey gerçi gaza getiriyor, dolduruyor, heyecan veriyor. Bu taraftan da tatbik edeceği şeyleri öğrense kadıncağz iyi yapıyor aslında. Her halükarda Arapça dinimiz elhamdülillah, imanımız ama işimiz Türkçe ile. Bu dengeyi nasıl kuracağız? Türkçe yabancı dil değil ki arkadaşlar ana dilimiz bizim. Yazısında kaliteli, konuşmasında kaliteli olmak zorundayız. Zaten ulemanın düştüğü hata eğer hataysa bu kasıt yok ortada inşallah, zoru tercih ediyorlar aslında. Yani kolay amcanın konuştuğu dili konuş.

Riyazu’s-Sâlihîn şerhi yapıyordu Yaşar Kandemir Hocaefendi Raşit Küçük hocalar ile beraber İsmail Lütfü Çakan hocam, Yaşar hocam bizzat kendisi söyledi; “benim emmimin anladığı kelimelerle yazacağız” demiş. Emmimin yani amca da demiyor kendi yöresini ifade ediyor. Hakikat öyle. Bu kitap Kastamonu’ nun köyünde, Yozgat’ın köyünde de okunsun istiyorsan Yozgat’ın köyünde spikerler konuşmuyorlar, köylüler konuşuyorlar. “Canım kardeşim” diye hitap etme “lo gel bir kahveye gidelim” diyor. Sende “lo” lehçesiyle yazacaksın eğer derdin o insanlara da Nevevî’yi sevdirmekse. “ Yok, valla biz satalım kitabıysa” sat ona diyeceğim bir şey yok.

Burada bir iki dipnot daha ilave edelim. Hadis ve Arapça’yı birleştiren konuyu ele alıyoruz. Bir defa hadis ve Arapça çok noktada birleşiyorlar. Çünkü Arapça’daki hatalar üzerinden yani Arapçanı temel hataları üzerinden bir sözün hadis olup olmadığı bile tespit ediliyor. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem “ أَفْصَهُ الْعَرَبِ ” tır. “Arapların en iyi

konuşanı” dır. Dolayısıyla gramer hatalı bir hatalı cümle söylemez Efendimiz. Cevâmiul kelim sahibi. Her şeyi en pratik ifade ediyor ama basit bir çocuğun bile yapmayacağı gramer hatası yapmaz. Dolayısıyla ‘hadislerin hangisi Peygamber’e ait, hangisi ait değil’ deki taktiklerden biri Arapça grameri üzerinden tespit ediliyor. Aynı zamanda ashabı kiramın anlam olarak hadisi rivayet etmeleri diye bir konu var, orada da Arapça karşımıza çıkıyor. Mevzû hadisler tespit edilirken Arapça bilgisi tekrar karşımıza çıkıyor. Yani Arapça ve hadis-i şerif çok açılardan birleşiyor. Binaenaleyh Arapça bilmek hadis bilmektir, iyi bir hadis ilmide bu derslerin başında onu vurgulamıştım, çok iyi bir hadis kültürü Arapçanın kökünü çözmektir aslında Allah’ın izniyle. Mesela İbn-i Mace’yi Arapça bilen bir hocaefendiden Türkçeleştirilmiş olarak bile okusa bir insan, yani zannım Arapçası yüzde beş düzelmiş olur, yüzde beş kendiliğinden Arapça gider, hiçbir Arapça okumasa bile.

Ve sallallahu ve selleme ala seyyidina Muhammed ve ala alihi ve sahbihi ecmain.
Ve'lhamdülillahi Rabb'il âlemin.